ԱԱՅՐԵՆԻՔ

15 ֆարա **ՕՐԱԹԵՐԹ** 15 ֆարա

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, առաքելով գինն է Պօլսոյ եւ գաւառաց համար 7 արծաթ մէճիտ կանխիկ. գաւառական բաժանորդութեան ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդք ալ կընդունուին:

Լրագրոյս վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խաչատուր գիր Բիզա փողոց խան Թ. 14: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր եւ տուրիք: Յանուցմանց առջեւ մէկ անգամի համար 3 դրուշ է. աւելի անգամի համար սակարկութիւն կըլլայ:

ԱԶԳԱՑԻՆ

ԿԱՐԾԻՔ

Ը.

ՆԵՐՔԻՆ ԶԵԼՅՄՈՒՆՔ

ԵՒ

ԴԱՐՄԱՆՔ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Նախ մէկ մը Պօլսոյ մէջ որչափ պաշտօնանկ դառայիք, արտաքսեալ կամ օդափոխութեան վիզիթայի համար, կամ վէքիլ կամ Տեղապահ կամ Պատրիարք լինելու երազով Պօլիս վազող վարդապետ, սարկաւագ, եպիսկոպոս, վանահայր կան, ամենքն ալ անմիջապէս խըրկել իրենց կամ հին կամ նոր Աւագնորդատեղին, կամ իրենց վանքը, կամ Լիմ անապատը՝ եթէ կայ յանցաւոր կամ ապշխարելիք վարդապետներ. (վերջին ներու կարգին մէջ պիտի լինի անշուշտ Թէքիրտաղցի վահան վարդապետը, որ Ազգային կեդրոնական վարչութեան թէ կրօնական և թէ քաղաքական ժողովներէն և թէ Պարտուց Յանձնախմբէն դատապարտեալ է. իւր վանքէն և Պատրիարք-վանահայրէն արտաքսեալ է, Ազգային իշխանութեան դէմ ըմբոստ գըտնուած և երուսաղիմայ վանքին մէջէն Պապը Ալիին թէլէկրաֆ քաշած է Ազգ. իշխանութեան չը հնազանդիլը իրացնելու համար): Որովհետև այն վարդապետներըը որք վանքի մը մէջ ազգին հացը կերեր են, այն վանքը չէնցնելու համար վարդապետ ձեռնադրուեր են, և երբ գիրենք ծնողքէ աւելի ազէկ կերակրող, կրթող, պատսպարող վանքերուն «խեր» չեն ըրեր, քակեր, քրքրեր ելեր Պօլիս փախեր եկեր են, իբր թէ Պօլիս նոր Աբրչակեան մը կամ նոր Սեւլվայի Աւագան մը լիներ, Ազգային ուրիշ հաստատութեանց ի՞նչ «խեր» պիտի ընեն: Իրեն տան դէմ ապերախտը ի՞նչպէս օտար տան համար երախտագէտ կրնայ ըլլալ: Ամերիկայէն միսիոնար և Հնդ.յէն եվիզիթ չը մնաց Հայաստան կը վազեն, մեր վարդապետները եպիսկոպոսները Պօլսոյ մէջ ինչո՞ւ թափառին: կարծես թէ մեր կրօնականք դաշինք դրած են միսիոնարաց և բադերայից հետ որ եթէ առջա Պօլիսէն Հայաստան վազեն, մերիններն ալ Հայաստանէն Պօլիս վազեն: Նա մանաւանդ կանկրօնականք որք ազգէն պատրաստուած Հայ ծամելու պատրաստ չուր պարպելու վախճուած լինելով, Պօլսոյ տուները իրենց վանքի տեղ և երեսին խնդացող աղան իրենց նոր վանահայր կամ վանատուրը կը հայտտան: Նախ Պօլիսը մաքրելու է այդ թափառիկ, դատարկ սեաէն, որ մինչև իրիկուն բան գործ գըտնելով չունենալով ազգին լոլոր դատակարգերու մէջ կը մտնեն կելնեն և իրենք գիրենք բանի տեղ դնել տալու, կամ մեռելի մը, հարսնիքի մը, տնօրհնենքի մը աւելի կոչուելու համար. և կամ յաճախ ազգայիններն ազգայնոց դէմ գըրգռելու կամ գրգռման գործիք ըլլալու համար. նա մանաւանդ երբ մտքի առջև բերենք սա հմայուութիւնն ալ թէ՝ մեր վարդապետաց պանծալի հեռատեսութիւնը յաճախ վեղարին ասհմանէն անդին չանցնիր, և երբեմն ալ՝ իրենց եւանդը կը վատի կամ կը մարի լոկ օղիին կամ գինիին բաժակին մէջ:

Այս կրից մէջ որչափ յառաջադէմ՝ ձրից մէջ այնքան յետադէմ էզ մը պաշտպանելու համար եկեղեցականները կարգի բերելու համար եկեղեցական նուիրապետութեան դրութիւնը խիստ գործածութեան մը մէջ դնելու է: Աւանց փորձ կրկին եպիսկոպոսի մը կամ վանահօր մը արատնութեան կամ վկայագրին երբեք հանրական գործերու մէջ չգործածելու է ոևէ վարդապետ. զի ինք որ չէ ուսած հնազանդիլ և կրօնական կարգին նուիրապետութիւնը յարգել, ի՛նչպէս պիտի կարենայ ուսուցանել և յարգել տալ: Ա. մեն կրթական դատակարգ խիստ կարգապահութեան մը ենթարկուած լինելու է. կրօնականք՝ նա մանաւանդ մեզ նման զուտ կրօնական ազգի մը, կարի պահպանողական ազգի մը կրօնական Հայրերը, զինուորականէն աւելի խիստ կարգապահութեան մը տակ լինելու են. առանց ատոր օրէ օր վանքերու մէջ վարդապետ և եկեղեցւոյ մէջ քահանայ չպիտի մնայ և կրօնական պատկառանքը իսպառ պիտի վերնայ: Երբ վարդապետ մը ամենայն լրբութեամբ կը համարձակի Արքեպիսկոպոսի մը երեսին թքնելու չափ նախատինքներ տեղալ. ի՛նչ նուիրապետական կարգապահութիւն, ի՛նչ յարգանք ունեցած կը լինի կրօնական բարձրագոյն մարմինը:

Այսպէս երբ չատ մը դատարկապորտ սուրբ Հայրերու անուրբ գործերու երեսէն վրկուինք, և դնելով զանոնք իրենց կարգապետին գերիշխանութեան տակ և ղրկենք զանոնք դաւառները կամ նոյն իսկ գործածենք հոս, կրնանք անոնց գեղծանելու պատրուակը առնուած ըլլալ: Մեր եկեղեցական Հայրերն այսպէս որը իր վանքին մէջ վանահօր հսկողութեան տակ, որը գաւառաց մէջ Աբաջնորդին՝ որն ալ Պօլսոյ մէջ թաղային քահոգշին խնամոց պահպանութեան տակ բարեկրթ մեծնալով, պատկառելի լինելով, եկեղեցականաց հետ եկեղեցիներն ալ բարեկարգած կը լինինք: Եւ այս եկեղեցական Հայրերուն նուիրապետական կարգապահութեան մը պէտքը այնքան զգալի եղած է որքան իրենց և եկեղեցւոյ անչուք և յետնեալ վիճակը: Շատ վարդապետի, եպիսկոպոսի քարոզներն անհիմն, անսկիզբ, անվերջ, անլի, անհամ խորհրդածութիւններէ, ունայն բացագանչութիւններէ և աչքարհական կամ քաղաքական հանդիսի մը բեմէն մեզ գործածուած հակաքրիստոնէական լեզու մը կը գործածեն յաճախ: եկեղեցւոյ բարեկարգութեան և պատճառութեան առաքեանացոյցներէն մին է, բեմատացութիւնը կամ քարոզը: Եւ որ կըրօնական որ պերճախօս է, նորա եկեղեցին ալ բազմարդիւն է: Զեռքը արծաթ գաւազան բռնելը, գլուխը չաթալ թագ դնելը, և քարոզելու տեղ բացատգնչելը կամ մէկ քանի ձայնաւոր չարաչար եղանակելը կամ այս ինչ մեռելի ետեւէն կամ այն ինչ հարսնիքին մէջ բարձրաձայն կարդալ գիտնալը՝ բաւական չեն ընտիր կրօնականի մը արժէքը կամ հանդամանքը կազմելու համար: Կրօնական հոգւոց և եկեղեցեաց գեղծումներու դարմանին համար՝ առաջիմ ոյշափ. խօստանալով որ խօսինք ուրիշ անգամներ ալ:

Գանք Ազգ. ժողովոյ հերձուածներուն կամ անմիաբանական գեղծումներուն, Իրաւ է թէ երեսփ. ժողովոյ մը գոյութիւնը հիմնեալ է թերու դէմ կարծեաց և կուսակցութեան վրայ, ինչպէս միջնադարեան գոյութիւնը հիմնեալ է մահաճին և կենսաճին երկու կաղերուն վրայ: Բայց մեր Տէր երեսփոխանները առ չափը գիտնալու են թէ, ժողովրդեան պատգամաւորի մը կուսակցութիւնը հաստատուած լինելու է որոշ և հանրական հիմերու վրայ. և այդ հիմերն ալ լինելու են ընդհանուրին ճշդեալ շահերը. և

այդ չահերը ոչ միայն անուն ով ճանչցած լինելու է երեսփոխան մը, այլև սերտած լինելու է. այդ չահերուն համա ձայն մեծամեծ գործեր և ամենուն ծանօթ հռչակաւոր ակզբունքներ, գաղափարներ յայտնած լինելու է. և իրեն յայտնածը իւր գործնական, իրական համոզումն ըլլալու է. թէ ընկերական անկախ դիրք և թէ նիւթական բարեկեցիկ վիճակ ունենալու է. և ոչ այնչափ կարօտ որ զինքն մտածել և ըսել թէ, պատրիարքը ինչո՞ւ համար ինձմէ առաւտուր չըներ...

Աչխարհի մը մէջ ապրող ժողովուրդը, այլ տաղանդին և եթէ երկրպագու ժողովուրդներն իսկ իրենց բարձրագոյն ժողովոյ մէջ միայն զանոնք կը կոչեն յանդամակցութիւն, որք անկարօտ և հառաջակաց չհէն անձնական շահ սպասող պատառ մը հացի համար կարծիք և համոզում ծախողներ չեն: Մենք «հէյ քել հէյ ֆօտուլ» ենք, «բոշայ» ալ լինինք, կուղենք որ փաշայ լինի մեր գըլխաւորը, մեր պաշտօնեայն: Թէև զիրար չենք քաշեր, չափազանց նախանձոտ ենք, բայց կարևոր պաշտօններու վրայ ալ անանախանձելի հանգամանքի տէր մարդիկ չենք ուզեր տեսնել: Ապա երբ մեր երեսփոխան տիարք լաւ սերտած լինին իրենց համարը, չատ կը համաձայնին: Զի կան երկրի մը, ազգի մը կեանց մէջ այնպիսի վայրկեաններ, յորս հայրենասիրութիւնը դիւցազնական և առաքինական զոհեր և գործեր կը պահանջէ և այդ պահանջը բանի կը գոհացնէ: Պատրիարքին պետական վերահասատատութիւնը այնպիսի հազուագիւտ և բարեպատեհ դիպուած մ'է, որ հարկ և պարտք կը դնէ ամեն հայրենասիրի, որ անմիջապէս բոլորուի Պատրիարքին շուրջը, ցուցամոլութիւնը, ձևական բծախնդրութիւնը մէկդի ձգելով: Իսկ եթէ կան երեսփոխանք, որք իրենց հակապատրիարքական անհիմն գոյնը և միայն իրենց անձնական օնահակութիւնը հիմն դրած կուսակցութիւնը պիտի չարունակեն. լաւ է որ այսօրուընէ իրենց ոտից փոշին թօթափեն և դուրս ելնեն Ազգ. ժողովէն:

Եւ եթէ Տ. Ս. Փափազեան և Գ. Հ. Ալահաճեան 1860 ի այս երկու հրաչակաւոր պատուելիները քալ են, պէտք է այս անգամ չը մտնեն այլևս այն ժողովոյն մէջ, որուն պիտի նախագահէ Սրբազան և որուն համար անպատճառ ոտքի վրայ իյնալով քուէ պիտի տան, և եթէ յոտին չը կանգնին, իրենց աթոռը պիտի կորսուանեն: Ազգային և այլ ժողովոց Սրբազան Հայրերն և Արժ. Տէարք կամ ամեն ինչ անցեալին հետ անցելոյն մէջ թաղելու են, և մտնալով վերահաստատեալ Պատրիարքին գէմ անուցած յայտնի և գաղտնի ատելութիւնը կը գործէ իսպառ քայքայելու են: Ազգ. ժողովը իր անմիաբանութիւնը մտնալու առիթ չատ կրնայ ունենալ, զոր օրինակ օր մը կամ Պատրիարքարանի մէջ կամ Խաս-գիւղի ճըգնարանին մէջ՝ Պատրիարքին տունը չնորհաւորելմի մը նախաճաշին կամ հացկերոյթին կը հրաւիրուի: և հոն հաշտութեան բաժակներով համբոյրներով խաղաղութեան ծիածանը կրնայ չաղալ: Ապա թէ ոչ եթէ հակապատրիարքեանք գործի վրայ մնալով չնորհեա Պատրիարք ուրիշ նոր գահավէժի մը մէջ ձգելու համար պիտի աչխատին: այս օրէն թող համոզուին թէ, ինչ որ «անյիշաչարութեամբ» ներուած է, օր մը վաչխոմէն հանդերձ կրնայ հատուցուիլ. զի չկայ հակապատրիարքեան գործ և ձև որ անհասկնալի ծնած լինի, չտեսնելու չհասկնալու գալը մխիթարանք մը թող չլինի խարդաւանողաց: Մենք Պատրիարքեանքս վեհանձնօրէն պիտի ներենք մեր հակառակորդաց. եթէ նոքա դադրին խարդաւանելէ. իսկ եթէ զեղծանին մեր ներողամտութեամբը, այն ատեն թող հաւատան թէ իրենց մօտն է Տարպեան ժայռը:

ՕՇԻՆ

——

Էքսփրէս և Սթամպուլ գաղղիական լրագիրները Էչմիածնի Վեհ. Ս. կաթողիկոսի մահը գուժելով անոր յաջորդին և ընարութեան եղանակին վրայ կը խօսին:

Հարկ կը համարիմք Էքսփրէսի այս առթիւ գրած տողերը բառ առ բառ թարգմանել:

«Բ. Դուռը Էչմիածնի կաթողիկոս Գէորգ Դ. ի ժահուան գոյժն առաւ երէկ: Երբ հանգուցեալին ծանր հիւանդութեան լուրը հասաւ հոս քանի մը օր առաջ, համառանականութիւն կար որ իւր յաջորդը Ամեն. Ներսէս Սրբազան պիտի ըլլար յայնժամ հրաժարեալ Պատրիարք Հայոց: Սակայն Ն. Սրբազնութեան Բ. Դրան հետ հաչտութիւնը և Պատրիարքական գահուն վրայ վերահաստատութիւնը այլևս թոյլ չեն տար իրեն կաթողիկոսական պաշտօնը ընդունելու: Բացի Ամեն. Ներսէս Սրբազնէ որոյ կաթողիկոս ընարուիլը Տաճկաստանի և Ռուսաստանի բոլոր Հայոց յոյժ փափաքելի էր, կաթողիկոսական միակ ընտրելի է այսօր Մանկունի եպիսկոպոսը: Սա կը վարեր Գէորգ Դ. ի կենդանութեան, Էչմիածնի բոլոր գործերը. Գէորգ Դ. անուամբ և եթէ կաթողիկոս էր: Այս եպիսկոպոսին վերջին գործողութիւնները որք Ռուսիայէն հայ լրագրաց հաղորդուեցան, կը ցուցնեն թէ Մանկունի եպիսկոպոս Էչմիածնի մէջ չատ զօրաւոր է:»

Էքսբրէսի վերջին պարբերութիւնը ըստ մեզ բոլորովին սխալ է:

Գէորգ Դ. կաթողիկոս որ հասատատութիւն և կրթութիւնը ու դպրոցը սիրող եկեղեցական մ'էր, մինչև իւր վերջին օրերը կաթողիկոսական բոլոր գործերը ինքը կը տնօրինէր. և եթէ ոևէ խընդրոյ մէջ Գեր. Մանկունի խորհրդին հետեւելով գործեց, անտարակոյս սխալեցաւ. վասն զի Գեր. Մանկունի ոչ հասատատուն կրթութիւն, ոչ փորձառութիւն ոչ քաղաքիտութիւն և ոչ հաստակի կատարելութիւն ունեցող մի անձ է:

Հետևաբար չատ զարմանալի կը թուի մեզ՞. երբ Էքսփրէս գիեր. Մանկունի միակ ընտրելի կը ներկայացնէ կաթողիկոսական աթոռոյն, մինչդեռ Աղգը անկէ բազմապատիկ առաւելութեամբ փայլող եկեղեցականներ ունի, ինչպէս են Ներսէս, Խրիմեան, Խորէն, Մակար, Մեկքիսեդ և այլն:

——

ԿԱՐՆՈՑ ՄԷՋ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Սթամպուլ հետևեալ զարմանալի լուրը կը գրէ.

«Մեր մտանաւոր տեղեկութեանց նայելով, նոյ. 8ին կարնոյ և շրջակայ գիւղօրէից մէջ ձերբակալութիւնք ըլլալով, երեսունի չափ հայեր հարցաքնութեան ենթարկուեր և երկու վաճառատուն կընքուեր են:

«Ըրոյց կը պարտի թէ սոյն ձերբակալութեան պատճառը այն է թէ Հայոց մէջ գինուորագրութեան գաղտնի ընկերութիւնք կան: Եւ կը յաւելուն թէ բռնուած երեսուն անձինք գաղտնի ընկերութեանց միջոցաւ պատրաստուելիք խումբերուն փոխ-սպաներ պիտի ըլլան, և սոյն չարժման գլխաւորները ամենայն փութով կը փնտռուին»:

Այս մասին Պատրիարքարան տեղեկութիւն մ'եկած չէ մինչև ցարդ: Իսկ վազքի այս առաւօտ կըսեն թէ ոչ Բ. Դրնէն և ոչ կարնոյ տեղական կառավարութենէն այս մասին լուր մը չէ առած ինքը:

——

ՈՒՂԵՐՁ
Ա.Ր ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆՆ
ԵՒ
Ա.Ր ԲԱՐՁՐ. ՄԵԾ. ԵՊԱՐԳՈՍՆ

Երէկ Խառն ժողով գումարուելով Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ, ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, Ազգ. ժողովոյ և Խառն ժողովոյ դիւանաց կողմանէ պատրաստեալ կրկին ուղերձները, որոց մին առ Վեհ. Սուլթանն և միւսն առ Բարձր. Մեծ եպարգոսն ուղղեալ էր, կարդացուեցան յատենի Խառն ժողովոյ, և անմիջապէս պատգամաւորութիւն մը կազմուեցաւ Բարձր. Մեծ եպարգոսին մատուցանելու համար:

Պատգամաւորութիւնը կը բաղկանար Պատրիարքական Գեր. փոխ. հայրէն, կրօնական ժողովոյ դիւանի անդամներէն, որք են Գեր. Տ. Ճովսէփ վրդ. Այվազեան և Արժ. Յակոբ վրդ. Փափազեան և Ք. ազ. ժողովոյ Աթենապետ Մագաւտեան Զեմ. Սիմոն պէյ և ազգային երեսփոխանաց կողմանէ Նուսուֆեան Մեծ. Տիգրան Էֆենտի:

Պատգամաւորութիւնը երեք կառքով և երկու բարապաններով ուղղակի Բ. Դուռը գնաց, և կառքերէն վար իջնելով ընդունելութեան սրահն առաջնորդուեցաւ:

Անմիջապէս Բարձր. Մեծ. եպարգոսին լուր տրուելով՝ որ նոյն միջոցին Նախարարաց ժողովոյ կը նախագահէր, Ն. Բարձրութիւնը ընդունելութեան սրահը վերադարձաւ և մեծարանօք ընդունեց խառն պատգամաւորութիւնը:

Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրը որ Վեհ. Սուլթանին և Բարձր. Մեծ եպարգոսին ուղղեալ երկու Ուղերձները

կը կրէը ի ձեռին, անդուռէ չրջանակի մը մէջ ամփոփուած և ոսկեզօծ դրերով գրուած, Ն. Բարձրութեան մատուցանելով, ի դիմաց ազգին չնորհակալութիւն և երախտագիտութիւն յայտնեց Վեհ. Սուլթանին այն չնորհացն համար, որով Հայոց ազգին սիրելի Պատրիարքը Ամեն. Տ. Ներսէս Սրբազան Պատրիարքական գահը կը վերադարձնէր. և այն մեծաշուք պարգեւացն համար որով Ն. Կայսերվհատութիւնը պատուասիրեց Ն. Սրբազնութիւնը, Նոյնպէս գոհունակութիւն յայտնեց Բարձր. Մեծ եպարգոսին որ Վեհ. Սուլթանին առ Հայոց ազգն և առ նորա Պատրիարքն ունեցած համակրութիւը սիրոյն թարգման և միջնորդ եղաւ, և խնդրեց յանուն խառն ժողովոյ որ Հայոց ազգին սիրասէր զգացմունքերը պարունակող Ուղերձը Ն. Կ. Վեհափառութեան մատուցանելու չնորհն ընէ։

Բարձր. Մեծ եպարգոսը միշտ յատին կանգնած փոխադարձ չնորհակալութիւն յայտնեց Հայոց ազգին առ Օսմ. գահն ունեցած գարեւոր և հաւատարիմ հպատակութեան համար, և ըսաւ թէ Վեհ. Սուլթանը Ամեն. Տ. Ներսէս Սրբազանի վերադարձին և Հայոց Պատրիարքարանի մէջ այս տեսակ խառն ժողով մը կազմուելուն վրայ (ժողովականները ցուցընելով) գոհ և ուրախ է։

Պատգամաւորութիւնը մեծարանաց ցոյցերով մեկնեցաւ։

——

Բարձր. Աբրահամ փաշա Երեւանի եպիսկ. Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր այցելութեան գնաց Ազգ. Պատրիարքարան և նորին Սրբազնութենէն մեծարանօք պատուասիրեցաւ։

Յետոյ Նորին Բարձրութիւնը երուսաղէմի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ալ այցելեց յերուսաղէմատուն և միևնոյն մեծարանօք ընդունուեցաւ։

——

Խառն ժողովը երէկ ազգային Պատրիարքարան գումարեցաւ։ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Էջմիածնի Վեհ. Ս. Կաթողիկոսին մահը գուժելով խորին ցաւ և վէշտ յայտնեց այս տարաժամ կորստեան վրայ, և ծանոյց թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետին հոգեյոյ համար յառաջիկայ կիրակի օր մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի։

Խառն ժողովը ի նշան խորին ազդ և տրտմութեան իւր նիստը դադրեցուց յառաջիկայ չորեքշաբթի օր վերստին գումարելու որոշմամբ։

——

Սուրբ Էջմիածնի Սինոդի անդամ Մը. կըրտիչ եպիսկոպոսէն և Մանկունի Վահրամ եպիսկոպոսէն չնորհաւորական հեռագիրներ հասան երէկ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, որոնք միանգամայն Վեհ. Ս. Կաթողիկոսի մահը կը գուժէին։

Նոյնպէս Զմիւռնիոյ Առաջ. Գեր. Մելքիսեդ եպիսկոպոսէն և Փիլիպէի Աւագ քահ. Բալեաճեաքեան Արժ. Տ. Աբիստակէս քահանայէն չնորհաւորական հեռագիրներ հասան երէկ Ազգային Պատրիարքարան։

——

Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ գիշեր խառն գիւղ գնաց, իսկ այսօր վերստին Ազգային Պատրիարքարան պիտի գանուի։

——

Վեհ. Սուլթանին անձնական բժիշկ Տօք. Մավրոյանի էֆ. երէկ իրիկուն ուշ ատեն չնորհաւորութեան առթիւ Ազգ. Պատրիարքարան գնաց. սակայն Ս. Պատրիարք Հայրը հոն չկարենալով գտնել, այցելատումը թողուց և մեկնեցաւ։

Տիգրանակերտի կուսակալ Ալպ-իւլ-Բահման փաշա Քասթամունիի կուսակալ, և Քասթամունիի կուսակալ Սէրի փաշա Տրապիզոնի կուսակալ անուանեցան։

— Վաղը կըսէ թէ՝ Անգլիոյ թագուհին յառաջիկայ գարնան Պէրլին պիտի երթայ։

— Գարատաղի և Բ. Դրան միջև համաձայնութիւն գոյացած ըլլալը ծանուցնող հեռագիր մը հասաւ Զէթինէէի օսմանեան հիւպատոսէն։

— Մէնֆիս անուն աւստրիական չոգենաւով 500 ղօրք ղրկուեցան Հօտէ յառ։

— Քուրիէ տ'Օրիան լրագրին արտօնութիւնը մեծ. Զարեհ էֆ.ի տառնձնած է. այս առթիւ մեր յարգոյ պաշտօնակցին խնդակցութիւն յայտնելով, յաջողութիւն կը մաղթեմք։

— Դէշ չէ ոտիկա, կըսէր Պուրիէնի, սակայն, կը յաւելուր հառաչանօք, հօս կարենալ ապրելու համար երեսուն հազար ոսկի եկամուտ ունենալու է.

Պօնարարթ իւր գիւղասիրական ճաշակին հետ բաղնատեղութիւն կը խառնէր. կը սիրէր գիւղին ծառուղիներուն ներքև բարձրահասակ և ողօք կնոջ մը պտըտիլը. մութ գոյնով չրջազգեստը չէր սիրեր և խառնօր կիներէն չէր ախորժեր. իսկ լրի կիներն այնքան չէր սիրեր որ չատ քիչ անգամ իւր երեկոյթներուն և հանդէսներուն կը հրաւիրեր։ Ասկէ զատ կանանց հետ քիչ քաղաքավար ըլլալով, չատ քիչ անգամ հաճելի խօսք մը կրնէր մինչև իսկ գեղեցիկներուն, չատ անգամ ժօզէֆինի լաւագոյն բարեկամաց հետ կոշտութեամբ վարուելով ամենուն զարմանքը կը չարժէր, Այս պէս կնոջ մը կըսէր. «Ո՛հ, բազուկներդ որքան ալ կարմիր են», ուրիշի մը «Դէմքանոցդ որքան ալ տգեղ է», մէկուն «Ձատ աղատ չրջազգեստ մը հագած էք. քսան անգամ տեսած եմ վրադ». վերջապէս ուրիշի մ'ալ. «Դերձակիդ պէտք է փոխէք, վասն զի չատ գէշ հագուած էք»։

Օր մը Շըվրէօզի դքսուհւոյն որ խարտիշագեղ հրապուրիչ կին մ'էր և որուն մաղերուն վրայ բուկանդակ աչխարհ կը զարմանար, ըսաւ։

— Ո՛հ եզական բան է, որքան ալ կարմիր էք։

— Կարելի է, պատասխանեց դքսուհին, միայն թէ առաջին անգամն է որ ինծի այսպէս ըսող մը կըլլայ։

Պօնարարթ խաղ չէր սիրեր, և եթէ գիպուածով խաղար, քսանեմեկ կը խաղար, և ընդհանրապէս Հէնրիկոս Դ.ի հետ կը խաղար և կը գողնար. սակայն խա-

Ա.յս զգացմամբ անեալ մէկը ինչպէս՞ օնարարթ, բարեկամութեան չէր կրնար հաւատալ։

«Որչափ անգամ, ըսաւ Պուրիէն, ինծի կրկնած չէ հետևեալը. «Բարեկամութիւնը բառ մ'է միայն. ոչ «ոք կը սիրեմ, մինչև իսկ եղբայրներս... Թերևս քիչ «մը ժօզէֆը. և ոտիկա ալ եթէ սիրեմ, ասոր պատճառն «էէ և իմ անդրանիկս է, անոր համար... Տիւրօն կը «սիրեմ, բայց ինչո՞ւ համար. որովհետև անոր բնաւո«րութիւնը հաճելի է ինծի, վասն զի ցուրտ, չոր և սխիտ է։ Ասկէ զատ Տիւրօ բնաւ չը լար... Եւ ին«չո՞ւ համար սիրեմ։ կը կարծէք որ ճշմարիտ բարե«կամներ ունիմ ես։ Որքան ատեն ինծի համար ինչ որ եմ հի«մա, այսպէս պիտի ընեմ գոնէ առ երեսոյթս. բայց «երջանիկ ըլլալէ կը դադրիմ եղեր. պիտի տեսնէք։ «Ծառերը ձմեռը տերև չունին... կը տեսնէք Պուրիէն, «թողելու է որ կիները կեղծ արցունք թափեն. ատե«կա իրենց գործն է. բայց ինծի համար զգայունութիւն «չկայ, ձեռքս զօրաւոր և սիրտս հաստատ ըլլալու է, «ապա թէ ոչ կառավարութեան կամ պատերազմի բը«նաւ խառնուելու չեմ։

Պօնաբարթ իւր ընտանեկան խօսակցութեանց մէջ ճիշդ այնպէս էր ինչպէս է ծաղրածու մը դպրոցին մէջ, բայց իւր ծաղրական ձևերուն մէջ չարութիւն չկար և ընդհանրապէս ախորժելի էին. անոր տհաճութիւնը և ցասկոտ բնաւորութիւնը հոդմէն հալածեալ ամպի մը նըման կոնցներ, երբ հասարակաց գործի, իւր տեղակալներէն կամ պաշտօնեաներէն միոյն սխալին վրայ էր խօսքը, սաստիկ կը բարկանար, խիստ և վիրաւորիչ խօսքեր կուղղէր, և հարկ էր առանց ընդդիմութեան գլուխ ծռել։

ԴԵՂԱՐԱՆ Տ. ԱՎԱԶՎԱՐՏԵԱՆ

ԵՂՆԻ ՀԱՄԻ ԲՕՅԹԱԽԱՆԵԻ ԴԻՄԱՑ

Թիւ 12

ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՏԻՓՕ

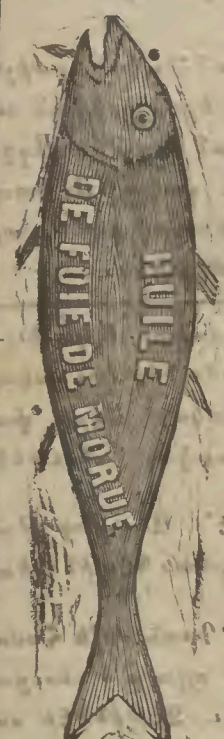

Ա յս անգամ Եւրոպիոյ գործարաններէն ամենէն ընտիր եւ թարմ դեղեր յաճախորդաց կը ծախուին ամէն գնով։ Նոյնպէս դեղարանէս մեծ խնամով պատրաստուած «Էլիքսիր որ Բէբսին» անուն օգտակար դեղը կը գտնուի։ Այս դեղը թէ ստամոքսի հիւանդութեան կամ դժուարամարսութեան, եւ թէ յղի կանանց սիրտ խառնուածքի եւ այլն տկարութեանց համար յոյժ զօրաւոր եւ կազդուրիչ բաղադրութիւն մէ որուն գործածութեան կերպը դեղարանէս կը տրուի։ Նաեւ ամէն տեսակ օգտակար հանքային թարմ ջուրեր ալ բերել տուած ենք։

Մանաւանդ նորվէկիոյ ձկան իւղի ամենէն ընտիր տեսակէն, թէ օհատյոյզ եւ թէ չիչերով խիստ աժան գնով կը ծախուին։

Դեղարանիս մէջ Տոքթէօր Այվազեան էֆ. ամեն օր ժամը 7էն մինչեւ 10 գտնուելով, իրեն դիմող հիւանդները, նաեւ տըղայոց հիւանդութիւնները պիտի դարմանէ։ Նոյնպէս Այվազեան էֆ. մի միայն ուրբաթ օրերը ժամը 7էն մինչեւ 10 իրեն դիմող հիւանդները ձրի պիտի դարմանէ, եւ նոյն օրը դեղարանէս խիստ կարօտեալ աղքատաց դեղերը ձրի պիտի տրուին։

ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՏԻՓՕ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ Պ. ԵՒ Հ. ՓՓԻԼԻՓՓԵԱՆ ԵՂԲՕՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած չանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Ա յս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ՚ըլլալու համար դեղարան մը բանալու փափաքելով, չատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղող մեր Պօլսոյ եէնի–ձամիի թիւ 26 մթերանոցէն զատ նոյնպէս կ. Պոլիս Գամուրճին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Փիւսիւկեան եղբ.» անուամբ դեղարան եւ մըթերանոց (տէբօզիթօ) մ՚ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով չինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին եւ աժան գնով կը ծախուին։ Ասոնցմէ զատ, ամեն տեսակ գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ քօնեակ եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուի, ինչպէս նաեւ ամեն տեսակ գործիքներ։

Եկած դեղապիրք իսկոյն թարմ դեղերով, աժան գնով եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ, դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ ու րոչուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժիշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կըտեսնեն։

Դարձեալ հռչակաւոր բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Արապեանն ալ որ իւր ճարտարութեամբը չատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղած է, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը ժամը 6—8 մեր դեղարանը պիտի գտնուի։

ԳՕՄԷԼԻԱ
(ՆԱԽԿԻՆ ԿԼՕՒՐ)

109 – Կալաթա Սանտրգճըլար փողց ի 109

Երբեմն Քօնթի Շահինի եւ յետոյ «Կլոբաւա» անուամբ մեր վարչութեան ներքեւ դտնուած ծխախոտի գործարանն, այս անգամ կառավարական պաշտօնական ազդարարութեամբ իւր անունն «Գամելիա»ի փոխելով, ըստ նպաստաւոր ամեն ջան եւ զոհողութիւն չպիտի խնայուի մեր կողմէն աւելի եւս ընդհանրութեան գոհունակութեան արժանանալու, եւ նորա ճաշակը լիովին գոհացնելու համար. հետեւաբար կը հրաւիրենք մեր արդոյ յաճախորդները, որ փութան պատուել զմեզ գործարանն, եւ նորա արտադրութեան աղնիւ եւ ընտիր ծխախոտներէ բաղադրեալ լլլնելն փորձով հաստատեն։

Մանաւանդ խնամով նոր ձեռք բերուած եէնիճէի հատընտիր բերքերուն չնորհիւ յաճախորդք կարող են գտնել մեր քով այնպիսի անխառն եւ զուտ հոտաւէտ ծխախոտ եւ գլանիկներ, որոնց գերազանցութեան չեն կարող հաւասարիլ եւ բաղդատութեան մտնել դուրիչ ոեւէ ծխախոտի արտադրութիւնք։

Թէ Կ. Պօլսէն տրուած եւ թէ գաւառներէն ղրկուած յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ եւ փութանակի կը կատարուին, ինչ քանակութեամբ որ ըլլան տրուած հրամանները։

Օտար երկիրներէ եկած յանձնարարութիւնք ըստ մաքսային օրինաց պանտրօլի առաքեալ զատ են։

Մթերանոց, կալաթա Սանտրգճըլար փողց թիւ 109։

Մանաճխուղ, Կ. Պօլիս Գալըք—բազար թիւ 165։

ՏԷՄԻՐԳԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲՕՐՔ

ՏԷՐ–ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. Յ. ՄԵԼԻՔՍԵԹ

Շրիգա փաշա խան թիւ 14

Պօնաբարթի երկու ուժգին թշնամի ունէր, ժաքօպէններէ և Թագաւորականներէ. առաջինները կատէր և երկրորդներէն կը վախնար. ժաքօպէններու վրայ խօսած ատեն Լուդովիկոս ԺԴ. ի սպանիչ կը կոչէր զանոնք, իսկ Թագաւորականք, ուրիշ բան է. մարդ այնպէս կը կարծէր թէ Թագաւորութիւնը պիտի վերահաստատուի։

Իւր քովը երկու հոգի ունէր որոնք Թագաւորին մահը քաւէարկած էին. Ֆուշէ և Քամպասէրէս։

Ֆուշէնը նախարարի պաշտօնէն հրաժարեցուց, և երբ Քամպասէրէսը պահեց, այն յուսով էր որ այս երեւելի օրէնսդէտը մեծ ծառայութիւն կրնար ընել իրեն, և օակայն անոր վրայ կատարելապէս վստահ չէր, և շատ անգամ իւր պաշտօնակցին՝ երկրորդ հիւպատոսին ականջէն բռնելով.

— Իմ հէք Քամպասէրէս, կըսէր անոր. չատ նեղացայ. բայց ձեր գործը յայտնի է. եթէ երթէք Պուրպօնները վերստին գան, դուք պիտի կախուիք։

Օր մը Քամպասէրէսի համբերութիւնը հատնելով, և իւր ականջը Պօնաբարթի խայթիչ ձեռքէն խալտելով բսաւ անոր.

— Սա գէշ կատակիդ մէկ կողմ դրէք։

Այժն անդամ որ Պօնաբարթ վտանգէ մը կը խալսէր, մանկական ուրախութիւն մը, Քօրսիքացիի ուրախութիւն մը կստանար. անմիջապէս կուրծքին վրայ խաչի նշան մը կընէր։

Երբ հակառակութիւն մը կզդար կամ անհաճոյ մըտածութեան մը մէջ ընկղած էր, քթին տակէն երգ մը կերգէր, և ինչպիսի ձայնով, այնպիսի ձայնով, որ

կեղծ ըլլալը յայտնի էր. յայնժամ երգելով աշխատութեան գրասեղանին առջև կը նստէր, դէպ ետև ծռելով այնքան որ կրնակին վրայ իյնալը քան մը չէր, և զմեխլոլը թիկնաթոռին թեւը կը տաշէր, այս ղմեխին ուրիշ բանի համար հարկաւոր չէր իրեն. վասն զի ինքը դրիչ չէր տաշեր. այլ իւր քարտուղարը կընէր, և աղեկ կը կտրէր գրիչը, որպէս զի անոր խոշոր գիրը բոլորովին տնընթեռնլի ըլլալու չը դատապարտուի։

Ձանգակի ձայնը մեծ տպաւորութիւն կընէր Պօնաբարթի վրայ. անկա այս նուագարանէն զատ ուրիշ երաժշտութիւն չէր գիտեր. ձանգակը հնչելու ատեն երբ ինքը նստած ըլլար, ձեռքով լռութիւն կը հրամայէր. և ձայնը երթալ կողմը կը կախուէր մտիկ ընելու համար. եթէ ոտքի վրայ ըլլար, յանկարծ կանգ կառնուր, գլուխը կը խոնարհէր և մտիկ կընէր։ Ծորչափ տևէր ձանգակին ձայնը, ինքն անշարժ կը մնար. ձայնը դադրելուն պէս ինքն ալ գործին կսկսէր, և կը պատասխանէր անոնց՝ որոնք կը հարցնէին իրեն թէ, երկաթին վրայ այսքան համակրութիւն ունենալուն պատճառն ի՞նչ է։

— Գրիչնի մէջ անցուցած օրերս կը յիշեցնէ, այն ատեն երջանիկ էի։

Այս թուականին անիկա Մալմէզոնի գիւղը գնած էր. ամեն շաբաթ իրիկուն գիւղ կերթար և դպրոցականի նման կիրակին և երբեմն երկուշաբթին ալ հոն կանցընէր։ Հոն աշխատութեան փոխանակ պարտիզ կարաւր պատրաստել տուած չքեղաշարժութեանց վրայ կը հսկէր։

Մալմէզոնի պտուղները և բանջարեղէնները վեց հազար ֆրանք հասոյթ կը բերեին։